

Mimarlık Ortamında Eşikleri Yeniden Düşünmek: Bir Diploma Stüdyosu Örneği

Zelal Öztoprak, Işıl Ruhi-Sipahioğlu, Nur Çağlar

Günümüzde diğer her alanda olduğu gibi mimarlıkta da yaşanan hızlı değişim ve dönüşüm süreci mimarlık düşüncesi ve pratiğini zorlu koşullarla karşı karşıya getirmektedir. Kent- sel mimari peyzaj¹ çevre, imar, şehircilik, kentsel tasarım, enerji gibi konularla ilgili yasa, yönetme- lik, kararname ve benzeri sosyo-teknik sistemin bileşenlerinin tahakkümü altında sürekli olarak yeniden biçimlenmektedir. Bir yandan mimarlık- ın maruz kaldığı çevresel, sosyal, kültürel, tek- nolojik dönüşümler, diğer yandan sayısal tekno- lojilerin farklı mimari pratikler üzerindeki kaçınıl- maz teknik, kültürel ve estetik etkileri bu değişim- i desteklemektedir. Dolayısıyla, mimarlık pra- tiklerine ve mimara küresel, yerel, çevresel, kent- sel, sosyal / toplumsal, kültürel, politik, ekono- mik anlamda sürekli yenilenen görev ve sorumlu- luklar yüklenmektedir. Bir yandan da bilgi artışın- ın dayattığı yeni mimarlık, mimarın çalışma takımını büyütmede, araçlarını artırmakta ve tasarım sürecinin yönetimini güçleştirmektedir.

Mimarlık ortamında hangi bina, hangi mimar diğerinden daha iyi, neden daha iyi; iyi mimarlık ve kötü mimarlık arasında nasıl bir fark var; düşünsel temelleri güçlü veya zayıf, köklü kavram ve imgelere dayanan veya dayan- mayan mimarlıklar üzerine bir görüş birliği sağ- lanamadan yenileri oluşmaktadır. Bu durum mimarlık eğitimini sarsmakta, okulların felsefe, program ve içeriklerinin sürekli olarak güncel- lenmesi gerekliliğini doğurmaktadır. Eğitim kurumları bu dönüşümü soğuramayınca eğiti- me tahakküm eden çeşitli rejimler dirence dönüşmektedir. Böylece eğitim pratikleri zaman aşımına uğramakta, eğitimin içerikleri geçerlilik süresini doldurmakta, eğitim kurumları güncel- liğini yitirerek ‘eskimektedir’.

Mimarlık mesleğinin bilinen en temel kazanı- mı mimarlık lisans eğitiminden geçmektedir. Tüm dünyada mimarlık lisans eğitiminin süresi, süreçleri, kalitesi, disipliner yapısı, içerikleri, kre- dileri ile ilgili tartışmalar sürüp gitmektedir. Tür- kiye’de ise bütün bu tartışmaların üzerine mimarlık okulları sayısındaki artış, mezun sayı- nın artması, eğitim kalitesinin düşmesi, öğretim

elemanlarının nitelik ve nicelik olarak yetersizliği, koşulsuz dağıtılan mimarlık unvanı da eklenmek- tedir. Eğitim kurumları, ulusal ve uluslararası düzeyde süren bu tartışmaların beslediği bir kar- gaşa içinde gelgitler yaşamaktadır. Mimarlık eği- timinin geleceği bu değişken koşullar altında giderek muğlaklaşmaktadır. Eğitim kurumlarının araştırma kültürünü, yenileşimci yaklaşımları ve öğrenme ortamları geliştirerek güçlenmesi; bas- kılardan arındırılmış yeni ve yenileşimci, özgür ve özgün pedagojilerin inşa edilmesi gerekmektedir.

Tüm bu tartışmalar bağlamında, eğitimdeki mevcut durum ve değişimler arasında bir gerilim ortaya çıkmaktadır. Aslında devam eden durumlarla yeni oluşan durumlar arasında daima etkileşim ortamları, yani ‘eşikler’ geliş- mektedir. Eşikler; arasında yer aldığı durumlar- ın belirgin niteliklerini alarak yapılanan güçlü ve yenileşimci, alternatif durumlar için potansi- yel sunmaktadır. Çeperleri genişletme ve gide- rek yok etme potansiyeli eşiklerin irdelenmesini gerekli ve verimli kılmaktadır.

Bu yazının konusunu TOBB ETÜ Mimarlık Bölümü koordinatörlüğünde gerçekleştirilen, mimarlık eğitimi ve pratiği arasındaki eşik alanlar- ının keşfedilmesine yönelik araştırmanın bir ayağı olan ortak diploma stüdyosu çalışmaları oluşturmaktadır. *e-FIADE: Exploring the Field of Interaction in Architectural Design Education / “Mimarlık Eğitiminde Etkileşim Alanlarını Keş- fetmek”* başlıklı bu araştırma, ERASMUS+ Yük- seköğretimde Stratejik Ortaklıklar Programı kap- samında ve Avrupa Komisyonu desteğiyle yürü- tülmüştür². Eylül 2016’da başlayıp Ağustos 2019’da sonlanan e-FIADE, mimarlık eğitiminin esnek bir öğrenme ortamı yaratması gerekliliğini, mimarlığın profesyonel/araştırma alanlarının sürekli değişen ihtiyaçlarını ve hedeflerini göz önünde tutarak mimarlık eğitimi ve eğitim son- rası yaşam arasındaki kesişim ve eşik alanlarına odaklanmıştır. Proje, üniversitelerde alınan mimarlık eğitimi ve mezuniyet sonrası profesyo- nel yaşam arasındaki etkileşim/eşik/geçiş/kesiş- me alanları olarak tanımladığı **bitirme/diploma stüdyoları** ve eğitim programlarının içinde yer

ve bir dönem (12 hafta) boyunca devam eder⁵. e-FIADE araştırmacıları tarafından yürütülen diploma stüdyosu, haftada iki yarım gün, düzenli masa başı ve panel kritikler ile ilerlemektedir. Diploma stüdyosunda öğrenciler grup halinde çalışmaktadır. Bu sayede akran mentorluğu teşvik edilmekte; öğrencilerin müzakereye grup içinde başlamaları ve ekip çalışması konusunda pratik yapmaları hedeflenmektedir.

Ortak stüdyo çalışması kapsamında ele alınan “Kendine Ait Bir Okul” teması, Virginia Woolf’un (2002) *Kendine Ait Bir Oda* adlı kitabından esinlenmiştir. Woolf’a göre kadınların erkekler kadar iyi yazabilmelerinin koşullarından biri ve belki de en önemlisi, kendine özel bir oda yaratmalarıdır. Kadının kendine ait boş zaman da yaratmasına olanak sağlayacak olan bu oda, aslında kadının kendini özgür hissedebileceği tek dört duvar arası olarak tasarlanmıştır. Kadın, kendini orada özgür kılar ve en verimli biçimde yaratmaya başlar. “Kendine Ait Bir Okul” teması,

tıpkı Woolf gibi yaratmanın mekânını irdelemek ve mimarlık eğitiminde şimdiye kadar üstünde durulmamış önemli bir soruya işaret etmektedir: Mimarlık eğitiminin *nerede* yapılması gerekir? Daha önce bahsedildiği gibi Türkiye’de mimarlık eğitiminde neyin, kime, ne kadar ve nasıl öğretilmesi konusu birçok boyutuyla tartışılmış; fakat bu eğitimin nerede olacağı sorusu gündemde kendine yer bulamamıştır. e-FIADE kapsamında öğrencilere sorduğumuz bu soru, onların eğitime dair diğer soruları da ele almalarını gerektirmiş; böylelikle mevcut eğitim sistemlerini araştırmalarını ve eleştirel bir bakış açısıyla kendi eğitim programlarını geliştirmelerini tetiklemiştir.

TOBB ETÜ Mimarlık Bölümünde diploma stüdyosundan önceki, yani öğrenim programının 10. Dönemi, ortak eğitim dönemini kapsamaktadır. Diploma stüdyosunda öğrencilerden verilen temaya ilişkin derinlikli bir anlayış geliştirmeleri ve kentsel ölçekten başlayarak yapısal ölçeğe kadar varan tutarlı bir mimari yaklaşım

Mecra (Kcbgsk)

- Mimarlık okulu, mimarlık bağlamıyla temas eden olayları taşıyan bir ‘kanal’dır.
- Kanal, çeperiyle/sınırıyla, topoğrafyasıyla ve tanımladığı programlarla kendini var eder.
- ‘Olay’lar, mimarlığın kültürle kurduğu ilişkileri kurar ve yıkar. Olay, mimarlığın her an her yerde olanla ilişkisini kurar ve yıkar. Buna imkân tanıyacak ve bunu şekillendirecek olan, kanalın kendi başına sahip olduğu potansiyelidir. Öğrenme süreci, yani olay; kanaldaki girdilerin –tüketilen verilen– ve çıktılarının –üretilen verilen– devinim sürecidir.
- Olayları tetiklemek için gereken entelektüel olgunluk ve teknik beceri, bireyler için asgari bir eşiği gerektirir. Kolektif verimlilik ve bireysel memnuniyet arasında denge kurulmalıdır. Kanalın çeperi buna göre örgütlenir.
- Okul bir etiket değil, bir ‘kod’ vaat eder.

M. Emir Kocaman tarafından tasarlanan Mecra’nın eğitim kurgusu.

geliştirmeleri beklenmektedir. Bunu sağlamak için, eğitim döneminin kısa olması nedeniyle öğrencilere diploma stüdyosunun konusu ortak eğitimde oldukları 10. dönemde verilmektedir. Öğrencilerin ortak eğitime ara vererek katıldıkları üç ön toplantıda, diploma stüdyosunda kendilerine verilen konuya dair araştırmalarını ve tasarımlarına dair ilk açılımlarını paylaşmaları beklenmektedir. Bu araştırmaların ve tartışmaların, oldukça yoğun bir çalışma süreci gerektiren diploma stüdyosuna, zamanın verimli kullanılması konusunda katkısı büyüktür. Öğrencilerin bu ön çalışmalar sayesinde diploma stüdyosuna hazırlıklı gelmeleri tasarlanan projelerin niteliğini artırmıştır.

Oya Bahar Dutlu,
Bilge Merve Ülbegi,
İrem Özkan tarafından
tasarlanan Hataya
Övgü'nün eğitim kurgusu.

Diploma stüdyosunda değerlendirme üç ara jüri ve bir final jüri ile yapılmaktadır. Mimarlık eğitiminde öğrenmenin yeri stüdyo ve sürecin kendisidir. Bu anlayışla jüriler stüdyo çıktılarını değerlendirmenin ötesinde süreci değerlendirir. Sürecin takibinin sağlanması için jürilerin katılımcılarının her seferde aynı üyelerden oluşması hedeflenmiştir.

Diploma stüdyosunda çalışmaya grupların okul önerileri için geliştirecekleri manifestolar ile başlamıştır. Stüdyo çalışmasına başlarken yürütücüler tarafından öğrencilere bu konuda bir çerçeve sağlanması ve bazı soruları tetiklemesi için bir manifesto şablonu paylaşılmıştır. Bu şablon ve onun doğuracağı tartışmalarla amaçlanan, öğren-

ÇEKİRDEK
Mimar / Mimar

BAĞ
Disiplin Ötesi / Mimar

YÖRÜNGE
Toplum / Mimar

MİMARİ DİSİPLİN İÇERİĞİ	İTERDISİPLİNER İÇERİK	ZANAT-SANAT-KÜLTÜR
KAPALI UZAY	YARI AÇIK UZAY	AÇIK UZAY
KÂŞIF (FORMAL)	İTERDISİPLİNER (NON-FORMAL)	BAĞIMSIZ (EN-FORMAL)

ÇARPISMA
MEKAN

zihinsel üretim+ öğrenim mekanı

ÇARPISMA
MEKAN

fikir kışlasması

ÇARPISMA
MEKAN

HATA HATA HATA HATA HATA HATA HATA HATA HATA HATA

KESİŞİM
MEKAN

çarpışmanın üretme dönmesi

KESİŞİM
MEKAN

çarpışmanın üretme dönmesi

KESİŞİM
MEKAN

Hataya Övgü (Kgr_i c)

- Mükemmellik, zihinsel tıkanıklıktır. Hata, en öğretici yoldur.
- Değişen koşullara karşı yapılan binlerce hatadan biri doğru haline gelir. Doğru aslında yüzlerce hatadan isabetli olanıdır.

- Hata yapmak yaratıcılığın başlangıcıdır. Hata yapma özgürlüğü, kişiyi bir objeyi sadece geleneksel şekilde kullanmakla sınırlayan bilişsel önyargıyı, işlevsel sabitliği yıkar.
- Defalarca yapılan deneme ve yanılgılar, hatalar ve düzeltmeler keşiflere yol açar. Öğrenme; hata-farkındalık-öz, geribildirim-keşif döngüsüdür.
- Okulda, hata olasılıklarının en fazla olduğu, anlık, benzersiz ve öngörülemez bir karmaşa oluşturmak için açık sistem kurgulanır.
- Açık sistemde, toplumdaki her yaşta ve her profilden insanlar 'yörünge'yi oluştururken; disiplinlerarası karşılaşmalar 'bağ', mimarlık disiplini ise 'çekirdek'i oluşturur.
- Yörünge, toplum genelinde mimarlık ve tasarım kültürü yerleşmesini, böylece akademik ortam dışında da nitelikli mimarlık icra edilebilmesini sağlar.

- Bağ, bütünün parçalarının genel karmaşıklık durumundan kopmadan benimsenmesidir. Bu, öğrenilen dünyayı görme biçimi ile dünyanın sonradan yüzleşilen biçimi arasındaki kopukluğu önler.
- Açık sistem, çevreyle ilişki kuran bir sistemi vurgularken tasarım mekânları da öğrenmenin ve üretmenin boyutlarına, üretim biçimlerine ve öğretme yöntemlerine göre şekillenir.
- Kâşif, zamanın değil zaman diliminin olduğu bir sistem içerisinde bağımlı (*dependent*), ilgili (*interested*) ve öz-yönelimli (*self-directed*) aşamalarından geçer. Bağımlı, hazırlanma aşamasıdır, keşif önemlidir; kâşif belirli bir katılım oranı sonucu diğer aşamaya geçer. İlgili aşamasında mimarlık temel bilgileri tamamlanır ve öz-yönelimli aşamasına geçiş için beceri değerlendirmesi uygulanır. Stüdyoların ve stajların başladığı öz-yönelimli aşamasında kâşif her projesinin sonunda kendi öz geribildirimini yapar, bu aşama geçilirken öz geribildirimlerinin tutarlılığı ölçülür.
- Okulda üç boyutlu gelişim takip edilir. Kâşif, her aşamada bu boyutlarda belirli bir ilerleme kaydetmelidir. Üç alanda, kişiselleştirilebilen bu ilerlemeler süreç boyu öğrencinin keşif haritasına işlenir.

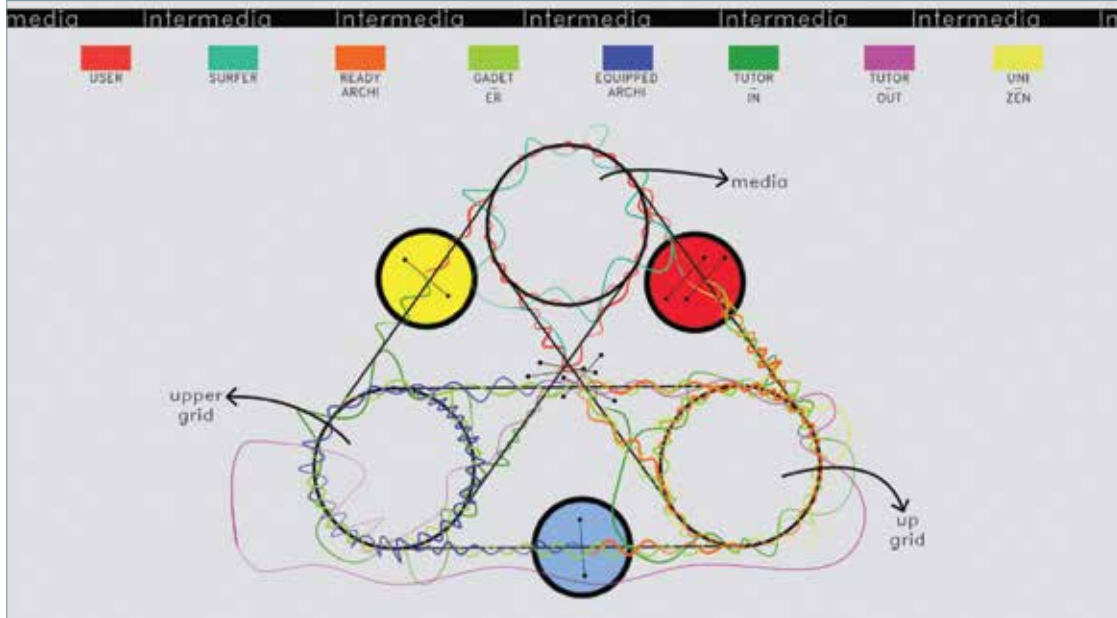
cilerin kendi yaklaşımlarını ve manifestolarını geliştirmeye başlamalarıdır. Bunun yanı sıra öğrencilerle mevcut mimarlık eğitim programlarındaki eşiklere dair e-FIADE kapsamında yapılan araştırmaların çıktılarını, UNESCO Yaşam Boyu Öğrenme Enstitüsü tarafından yayımlanan yaygın eğitimin tanınması gerekliliğine dair yayınlar ve Beatriz Colomina yürütücülüğünde tamamlanmış olan *Radical Pedagogies* projesinin çıktıları⁶ da paylaşmıştır. Yazdıkları manifestolar aracılığıyla gruplar mimarlık eğitiminin mevcut öğrenme yöntemlerini, ders, kredi, akreditasyon gibi kısıtlarını, aktörlerini, mesleki yeterlilik araçlarını, süresini ve mekânını yeniden ele aldılar. Gruplar, her biri başlı başına bir eşik tanımlayan bu konuları ele alarak mimarlık eğitimine dair kapsamlı birer bakış açısı geliştirdiler. Sonrasında ise bu bakış açısı

ıyla kendi mimarlık okullarını TOBB ETÜ kampüsünde tasarladılar. Grupların okul manifestoları dönem boyunca yol gösterici olması bakımından ve hem programatik hem de mekânsal üretimlere yön vermesi açısından önem taşımaktadır.

Bu bağlamda, ortak stüdyo çalışması kapsamında üretilen 12 okul manifestosundan bazıları burada paylaşılmaktadır.

Eşiğin Potansiyelini Kavramak

Günümüzde çoğu ülkede kişilere mimarlık yapma hakkı verilmesi, birçok yasal mevzuat ve örgütlenme ile ayrıntılı olarak denetlenmektedir. Türkiye’de ise sayıları 100’ü çoktan geçmiş olan mimarlık bölümlerinden mezun olan herkes, Mimarlar Odasına kayıt olsun veya olmasın, “mimar” unvanı alabilmektedir. Sonuç olarak

Üretim (Mtblerçp)

- Mimar olmanın önkoşulu yoktur.
- Bireyin kendi çabaları, deneyimleri, problemler karşısında ürettiği çözüm yöntemleri onun için eğitici bir süreçtir. Kısaca süreç, eğitimin kendisidir.
- Öğrenme eylemi bir süreci kapsadığından, tekil bir mekânı olamaz.
- Bu eğitim süreci, kendi mimarlık görüşünün araçlarını belirleyen ve bunların sınırlarını keşfetmeye adanmış, yaratıcı bir süreçtir.

- Bahsedilen süreç, tekil bir süreç olmayıp, bireyin kendi ilgi alanlarına göre şekillenebilecek, kişiye özgü bir süreçtir.
- Her bir bireyin algılama potansiyeli farklı olacağından, eğitim formal olmayacak kadar öznelidir.
- Mimarlık, çağın gerisinde kalmaz; insan hayatındaki tüm gelişmeleri özümsemek zorundadır.
- Mimarlık etkileşimler tasarlar, mimari ürün ise kent ve kentliyle etkileşir. Eğitim için gerekli olan şey, etkileşimlerin tasarlanacağı bir aralıktır. Bu aralığın üretimi mekânsal bir ihtiyaçtır.
- Teknolojik gelişmeler insan hayatını, öğrenme dinamiklerini ve mimari üretim biçimlerimizi değiştirmektedir.
- Mimarlık eğitimi de mimarlığın kendisi gibi gelişmeleri özümsemeli, güncel üretim biçimlerine adapte olup yenilerini üretme arayışında olmalıdır.
- Mimarlık eğitimi üretimden bağımsız düşünülemez. Eğitimin mekânı yoktur, üretimin mekânı vardır.

Utku Doğanay,
Furkan Balcı, Mert Yılmaz
tarafından tasarlanan
Off-Grid'in eğitim kurgusu.

Pelin Gür ve Şevval Çöloğlu tarafından tasarlanan Bilgi İstasyonu'nun eğitim kurgusu.

Türkiye'de, bunca farklı tartışmanın beslediği mimarlık mesleğine kabulün koşulu sadece eğitimidir. Bu bağlamda, yukarıda paylaşılan okul manifestoları, mimarlık eğitimi alanının hem programatik, hem de mekânsal eşiklerini farklı

stratejilerle genişleterek disiplindeki değişimlerin hızını yakalamayı, değişimi beslemeyi ve eğitim ortamının içine almayı hedefler. Manifestolar, mimarlık disiplinin bilgi üçgeninin (araştırma, mesleki, eğitim) eşiklerini bünyesinde soğurarak eğitim alanı olarak önerir. Bu eşikler, mimarlık eğitimini formel eğitimin, bir diğer deyişle okul sınırlarının, dışına taşır.

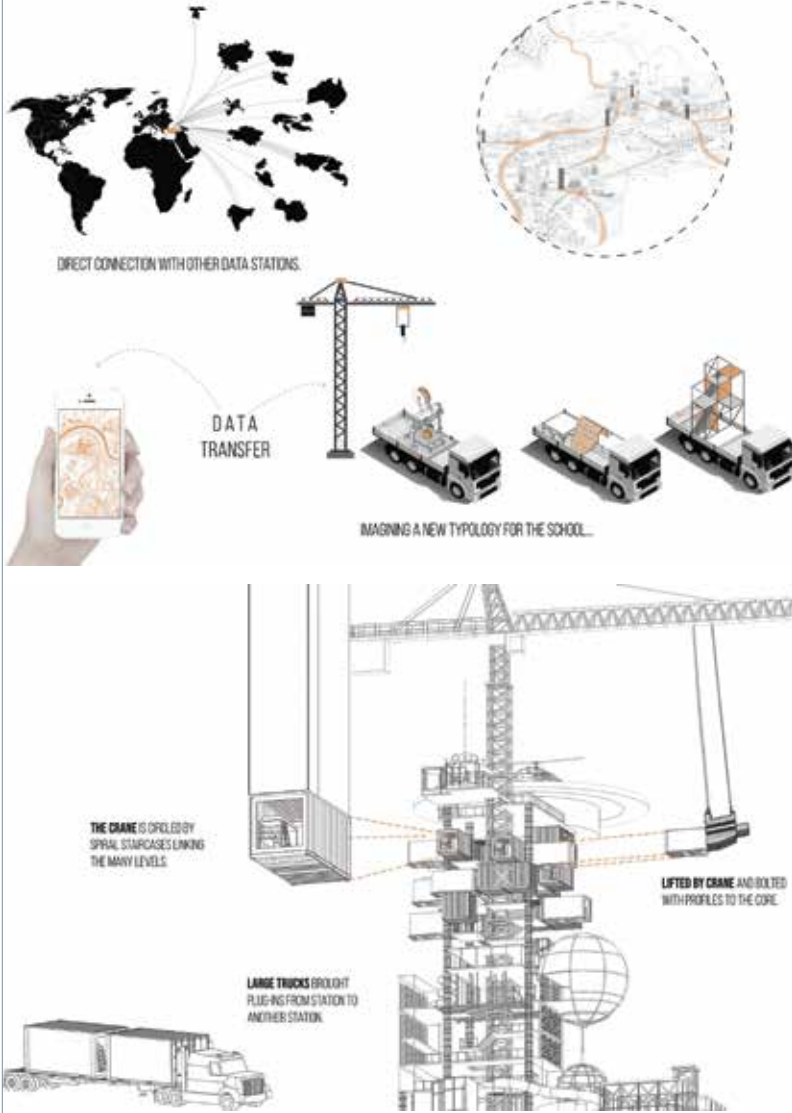
Diploma stüdyosunda tasarlanan okullar, eşikleri genişletmek konusunda dört farklı strateji izlemiştir:

1. Okullar arası ağ: Bilgi İstasyonu ve Hatırlatma Merkezi dünyanın tüm öğrenim programlarını ortak ve etkileşimli bir ağ haline getirmeyi önerir.
2. Disiplinler arası ağ: Hataya Övgü Manifestosu, eşiği mimarlık disiplini, diğer disiplinler ve toplum arasındaki bağlar üzerine kurar.
3. Disiplinler üzeri ağ: Üretim Manifestosu, Kumaş ve Mecra ise mimarlık düşüncesi ile pratiğinin etkin tüm alanlarının bir arada kurgulanmasıyla kuluçka merkezlerini kendi bünyesinde barındırır. *Pot-street I ve II*, Etkinlik Duracağı ise mimarlık pratiğine dair tüm etkinliklere açık bir ortam sunmayı önerir. Bu öneriler toplumun hizmetinde bir mimarlık anlayışını yansıtır ve mesleki çepçevreleri genişleterek mimarlığı toplumla buluşturmayı amaçlar.
4. Tasarım mekânı ağı: Bu grupta öne çıkan projeler Yapma Enstitüsü, Oyun ve Tavşan Deliği'dir. Oyun, oyun teorisinden esinlenerek üretilen üç temel öğrenme mekânı önerir: *farm*, *jungle* ve *highground*. *Farm*, mimarlık eğitimi ile ilişki tartışma ortamlarının, sergilerin yer aldığı ortam; *jungle*, eğitimin temel bileşenlerinin edinildiği, yani oyun deyimiyle silahların toplandığı alan; *highground*, stüdyo ortamını niteler. Tavşan Deliği ise okulun stüdyo ortamı olduğunu ve stüdyoların yerinin ve zamanının kent örüntüsü içinde konumlanabileceğini savunur. Öğrenenin kendi belirlediği sayıda ve nitelikte stüdyoya katılarak eğitim hayatını tamamlayabileceğini önerir.

Özetle, diploma stüdyosundaki tüm grupların manifestoları birlikte ele alındığında hepsinin bazı ortak alanlara işaret ettiği görülmektedir. Bu bağlamda, tüm manifestolar stüdyo yürütücüler tarafından üst üste çakıştırılmış ve aşağıdaki ortak manifesto elde edilmiştir.

Okul;

- Mimarlığın ne olduğu ile değil, nasıl olması gerektiğiyle ilgilenir.

Bilgi İstasyonu (B_r_Q_rğıt)

- Bilgi istasyonu, bilgiyi toplayan, araştıran, yorumlayan, yıkan, üreten, geliştiren, dönüştüren, dağıtan bir istasyondur. Düşünsel bir olgunlaşma sürecinin fiziksel karşılığıdır.
- Bilgi istasyonu, eğitimin ötesinde mimarlığı sorgular. Okulun biçimsel, mekânsal ve zamansal sınırlarını aşır, okulu dışarıya taşıyan bir dönüşüm sağlar. Öğrenenin sabit bir yeri ve zamanı yoktur. Öğrenme, dijital ve fiziksel ortamları, araçları ve süreçleri içerir.
- Bu istasyon yaşama, çalışma ve öğrenme sürecini kapsar. Farklı disiplinlerden katılımcıların etkileşimi bilginin fiziki ve dijital dünyadaki hareketi üzerinden kurulur.
- Taşınabilir eklentileriyle Bilgi İstasyonu, tüm istasyonlar arasında bir ağ kurar. Bu ağ, bilginin düşünsel ve fiziksel yollarla taşınmasıyla kullanıcılara farklı karşılama ortamları sunar.
- Bilgi istasyonu, kullanıcılarını 'kâşif' olarak tanımlanır. Kâşif, süreçte aktiftir; kendi öğrenim rotasını kendisi çizer.
- Bilgi istasyonu, öğrenenin kendini keşfetmesini, çizdiği rota ile bilgiyi geliştirip dönüştürüp geri kazandırmasını teşvik edici ortam sunar.

- Mimarlık profesyoneli değil, mimarlık entelektüeli yetiştirir.
- Öz kaynaklarından ve dışarıdan soğurduğu enerjiyi kullanırken tüketmeyen, yeniden üreterek ortama geri veren sonsuz bir kaynaktır.
- Evrensel bir ağ parçasıdır.
- Etkin ve dinamik, işbirlikçi bir *habitus*'tur.
- Çeşitli öğrenme rotalarını kurgulama ve özgün mimari kimlikler inşa etmenin mekânsalıdır.
- Mesleki pratikler/öğrenim/araştırma eşiklerinin çatışma ve uzlaşma ortamıdır.
- Mimarlık düşüncesi ve pratiğinin ortak kuluçka merkezidir.
- Küresel uyumlu yerel kültür üreten bir kurumdur.

Türkiye’de mimarlık eğitimindeki eşiklerin⁷; mimarlık ortamının, meslek/egitim arakesitindeki geçişi ve bu geçişin katmanlarını yapılandırma-ya yöneldiği; eğitimdeki değişimin direnç noktalarının ve eğitimin bileşenlerinin hareketliliğinin⁸ tartışmaya açıldığı bir dönemde, konunun en önemli aktörleri olan öğrencilerin stüdyo boyunca geliştirdikleri manifestoların paylaşılması önem arz etmektedir. Aslında tüm manifestoların ve tasarlanan alternatif okulların ortak noktası hepsi birbirine benzeyen okulları çeşitlendirme çabasıdır. Bu, aslında onların mimar figürünü nasıl gördüklerini de anlatır. Bu stüdyo ve araştırma, öğrencilerin ‘mimar’ tanımına ve ‘mimar’ olmanın yollarına dair önerileri açısından çok önemlidir. Öğrencilerin tasarım önerileri, düşünsel altyapıları, sunum teknikleri ve beraberinde üretmiş oldukları *Mimarlık Okulu Kitabı* sıra dışı bir süreci ortaya koymuştur.⁹

Zelal Öztoprak, Dr. Öğretim Görevlisi,
TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi, Mimarlık Bölümü

Işıl Ruhi-Sipahioğlu, Dr. Öğretim Görevlisi,
TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi, Mimarlık Bölümü

Nur Çağlar, Prof. Dr., TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi,
Mimarlık Bölümü

Notlar

1. *Archiscape* terimi kentsel mimari peyzaj olarak çevrilmiştir. *Archiscape* tanımı için bkz. A. Aksu, N. Çağlar, İ. Küçük (2011) “Urban Archi-Scapes: To touch upon the alternative approaches to urban transformation process within the context of housing”, *IAPS International Network Symposium. IAPS International Network Symposium*, Daegu, Korea, p.1-10.
2. Proje hakkında detaylı bilgiye www.efiade.org adresinden ulaşılabilir.
3. Bu yazıda okul, eğitim değil öğrenim ortamı olarak kabul edildiğinden “müfredat” terimi yerine “öğrenim programı” kullanılmıştır.
4. TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesinde bir yıl üç dönemden oluşur. Öğrenciler, 8 dönem üniversitede, 3 dönem ortak eğitim programı kapsamında olmak üzere toplamda 11 dönem eğitim alırlar.

5. TOBB ETÜ Diploma Stüdyosu Prof. Dr. Nur Çağlar, Öğr. Gör. Dr. Zelal Öztoprak ve Öğr. Gör. Dr. Işıl Ruhi-Sipahioğlu tarafından yürütülmektedir. Stüdyo çalışmaları hakkında detaylı bilgiye www.studio5.etu.edu.tr adresinden ulaşılabilir.

6. *Radical Pedagogies* projesinin resmi sitesi: <https://radical-pedagogies.com>.

7. Başkent Üniversitesinde Kasım 2019’da 49.su düzenlenen, MOBBİG toplantısının teması “Eşik” olarak belirlenmiştir.

8. Türkiye’deki mimarlık eğitiminin önemli aktörlerinden MiMED tarafından çağrısı yapılan, Nisan 2020’de gerçekleştirilecek olan ArchED Forum 5’in teması “Mimarlık Eğitiminde Değişim ve Direnç” olarak belirlenmiştir.

9. Bu makalede bahsi geçen diploma stüdyosunda tasarlanan tüm projeler *The Book of Architecture School* adlı bir kitap olarak TOBB ETÜ Yayınları tarafından Aralık 2019’da yayınlanmıştır. Detaylı bilgi için: <http://earsiv.etu.edu.tr/xmlui/handle/20.500.11851/3424?locale-attribute=tr>

Kaynaklar

Woolf, V. (2002) *Kendine Ait Bir Oda*, İletişim Yayınları, İstanbul.

Coşkun, B.S., İ.E. Postalıcı, Işıl Ruhi-Sipahioğlu (2019) “Mimarlık Eğitimi Farklı Yönleriyle İrdelenen Bir Çalıştay: ‘Kendine Ait Bir Okul’”, *Mimar.ist*, Sayı: 64, s.99-102.

Öztoprak, Z., Ruhi- Sipahioğlu, I., Çağlar, N. (2019) *The Book of Architecture School*, TOBB ETÜ Yayınları, Ankara.

Teşekkürler

Bu çalışmada paylaşılan manifestoları yazan, 2018-2019 bahar eğitim-öğretim döneminde TOBB ETÜ MİM 402 Mimari Tasarım Stüdyosu VIII dersini alan öğrencilerimiz Pelin Gür, Şevval Çöloğlu, Oya Bahar Dutlu, Bilge Merve Ülbegi, İrem Özkan, Utku Doğanay, Furkan Balcı, Mert Yılmaz, Cansu Usta, Özge Süvari, Ecenaz Tütüncü, Hamza Yılmaz, Yağız Efe Fırat, Bilge Sağlam, Zeynep Uz, Ayşegül Aktaş, Sedat Ercan, Onur Salur, Fatmanur Gökşin, Kübra Tekin, Şule Yeşilova, Sevde Gül Polat, Yusuf Yılmaz, Cihat Çağlar, Zeynep Sezen Ertürk, Muhammed Emir Kocaman, İlkiz Atabek ve Elif Ceren Yaşar’a teşekkür ederiz. Bu stüdyo, 2016-1-TR01-KA203-034710 no.lu ERASMUS+ Yükseköğretimde Stratejik Ortaklıklar Proje desteği ile yürütülmüştür.

Re-thinking Thresholds in Architectural Education: A Diploma Studio Example

This paper shares the process of the 2018-2019 Spring Term Diploma Studio at TOBB ETU Architecture Department. This studio, as a research, aimed to answer the question of ‘Where to do the architectural education?’ Although many other questions about architectural education have been widely explored, the question of ‘where’ has hardly been discussed. The diploma studio opened up this question through the theme titled ‘A School of One’s Own’. The students were asked to develop their own architectural school programs and the school itself. They first scrutinized existing school programs and developed their manifestos, which evolved into school programs and then to schools. This paper discusses the school manifestos as they are very informative about the process. The students’ definition of the ‘architect’ and ‘ways of becoming an architect’ pointed out that the thresholds which exist within and beyond the formal architectural education programs are the key learning fields apt to deal with the pace of change in the discipline. All the manifestos and alternative school designs enlarge these thresholds with different strategies that unfold and weave all the places of formal, non-formal, and informal learning. In this vein, the students’ design proposals, their intellectual backgrounds, and critics on existing schools produced an extraordinary process.